

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 60 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 24. maja 1895.

Politiški oddelek.

Grof Kalnoky — grof Goluchowski.

Madjarom se je posrečilo, da so s svojimi intrigami izpodrinili dosedanjega ministra vnanjih stvari grofa Kalnokyja. Boj proti njemu je bil hud in dolg. Ta minister sploh jim ni bil nikdar po volji. Pod grofom Andrassyjem in pozneje pod baronom Haymerlom je madjarska vlada imela odločilen vpliv na vnanjo politiko. Grof Kalnoky je pa kmalu spoznal, da je ta vpliv škodljiv in takoj ga je jel zavračati. To je vzbudilo hude borbe, celo sam grof Julij Andrassy je jedenkrat bil napel vse svoje moči, da ga vrže, a se mu namen ni posrečil.

Grof Kalnoky je imel sicer madjarsko ime, a rojen in vzgojen na Moravskem, ni bil dobro več madjarščini in tudi že zaradi tega Madjarom ni ugajal. V odseku za vnanje stvari ogerske delegacije dajal je pojasnila v nemščini, v delegaciji sami je pa vselej mesto njega moral dajati potrebna pojasnila skupni finančni minister plem. Kallay. Nadalje je grof Kalnoky zdel se Madjarom preveč naklonjen Rusiji. Njim še sploh to ni ugajalo, da se je vodstvo vnanjih del izročilo možu, ki je bil nazadnje veleposlanik v Peterburgu. Ko so nastale zmešnjave v Bolgariji se je Madjarom zdelo, da Kalnoky vse premalo stori, da bi popolnoma izrinil ruski vpliv z balkanskega polotoka. Kalnoky se ni brigal za madjarske želje v tem oziru, le predobro vedoč, da bi le državo zamotal v nevarnost, ko bi si dal vnanjo politiko predpisovati iz Budimpešte.

Rumuni na Ogerskem se hudo zatirajo in to je vzbudilo nevoljo v Rumuniji. Bile so nekatere protimadjarske demonstracije in govorilo se je, da tudi Rumuni v kraljestvu podpirajo ogerske Rumune v kulturnem oziru in tako ovirajo njih madjarizacijo. Dajo baje denar za rumunske šole na Ogerskem. Madjari so hoteli, da bi minister zaradi tega kar Rumunom zapretil z vojsko.

Hudo so ga prijemali v ogerski delegaciji zaradi prevelike prizanesljivosti v tej zadevi. Minister vnanjih stvari seveda ni mogel izpolniti njih želja, ker vmešavanje v notranje rumunske stvari bi utegnilo prouzročiti velike mejnarodne težave. Posebno bi ne trpeli, da bi Avstrija gospodovala v Rumuniji, kakor bi se jej ljubilo. Naposled so pa Kalnokyja Madjari dolžili, da je nekak tajni vodja opoziciji proti vladni cerkveni politiki v gospodski zbornici. Njega so Madjari dolžili, da je kriv, da se ni po Wekerlovi želji kar kacic 40 ogerskih liberalnih veleposestnikov imenovalo za grofe in barone, da dobe članstvo gospodske zbornice in tako vladi pripomorejo do večine. Kot dokaz za to so zmatrali, da je neki sekcijski načelnik ministerstva vnanjih stvari v ogerski gospodski zbornici glasoval proti civilnemu zakonu. V Budimpešti so zatorej sklenili Kalnokyja odstraniti za vsako ceno.

Ko je grof Kalnoky dal na zahtevo ogerskega ministerskega predsednika Banffyja malo dvomljiv odgovor, je to takoj porabila ogerska vlada. Kakor se sedaj ve, Banffy ni iz nevednosti stvari spravil v razgovor v zbornici poslancev, temveč je to storil nalašč, da onemogoči grofa Kalnokyja.

Poslednji je to tudi čutil in zaradi tega je pa v svojih glasilih priobčil izjavi, v katerih je skušal pokazati grofa Banffyja za največjega nevedneža, da ga tako onemogoči. Precej je bilo jasno, da oba dolgo več ostati ne moreta. Mislilo se je, da pojde Banffy, a ta je imel v rokah Kalnokyjevo pismo, katerega se ni dal izviti. Za malo časa se je stvar poravnala, a Banffy je na videz za to, da se opraviči, prečital Kalnokyjevo pismo, v katerem na pol priznava, da je nuncij prestopil dovoljene meje. S tem se je onemogočil obstanek grofu Kalnokyju. Madjarski časopisi in poslanci so kričali, da je minister vnanjih stvari razžalil ogerskega ministerskega predsednika in s tem vso Oggersko, za kar more dati zadoščenje. To zadoščenje pa more biti jedino to, da minister vnanjih stvari zahteva, da se odpokliče nuncij. Na drugi strani so pa avstrijski konservativci zagnali hrup, da je nuncij razžaljen in zahtevali zadoščenja. Grof Kalnoky je tako

na vseh straneh bil prišel ob zaupanje in v delegacijah je bilo pričakovati hudega viharja. Zatorej se je pa umaknil.

Pri tem pa moramo omeniti, da ogerski vladni listi izražajo misel, da minister vnanjih stvari nima pravice preiskovati, če je pritožba proti nunciju umestna, temveč ima storiti, kar mu veli ogerski ministerski predsednik. Po njih mnenji je minister vnanjih stvari v taki razmeri k ogerskemu ministerskemu predsedniku, kakor kak veleposlanik k ministru vnanjih stvari. Madjari hočejo podrediti ministra vnanjih stvari ogerski vladi. To je posledica dualizma, po katerem se Ogrom daje nekak vpliv na vnanjo politiko. Seveda Madjari dotične določbe po svoje tolmačijo.

Po madjarskem tolmačenju stališča ministra vnanjih stvari imeli bi vedne razpore. Avstrijski ministerski predsednik ima seveda pravico do jednacega vpliva na vnanje zadeve, kakor ogerski in ker se naša državna polovica ne vjema v več vprašanjih z ogersko, bi vsako skupno vodstvo vnanjih stvari bilo nemogoče. Posebno če se Ogrom pusti, da bodo po Banffyjevem vzgledu smeli vlačiti vse diplomatske stvari pred parlament, bodo lahko državo zamotali v kako vojno s državo, s katero naša državna polovica želi živeti v miru.

Ko bi se dovolilo Madjarom po svoje postopati, bi dolgo ne mogli imeti skupnega vodstva vnanjih stvari. Prišli bi kmalu do tega, da bi Ogri morali dobiti svojega ministra vnanjih stvari in svoje diplomatske zastopnike. Konec vsemu temu bi pa bil, da bi se Ogerska odcepila popolnoma od Avstrije. To je smoter Madjarov, samo da ga nekateri še taje. Za to pa novi minister vnanjih stvari ne bode mogel ustrezati madjarskim željam.

Posrečilo se je Madjarom odstraniti grofa Kalnokyja, a svoje zmage niso posebno veseli. Novi minister vnanjih stvari grof Agenor Goluchowski ima pri njih najprej to veliko napako, da je Poljak ne pa Madjar. Odločilni krogi na Dunaji so namreč le predobro spoznali, da ne kaže na to mesto sedaj imenovati kacega Madjara. Poleg tega se pa o njem govori, da je konservativec in imajo Madjari prav malo upanja, da bi odposlal pritožbo proti nunciju Agliardiju v Rim. Pred poldrugim letom je bil še poslanik v Bukureštu in proti Rumuniji ni kazal odločnosti, kakor so si jo želeli Madjari. Zato pa madjarski listi že izražajo proti njemu nevoljo in mu napovedujejo boj.

Grof Agenor Goluchowski ima 46 let in je oče njegov bil gališki namestnik in nekaj časa ministerski predsednik. Rodbina Goluchowskih ni stara plemenitaška rodbina, grofovstvo je dobila še le po razdelitvi Poljske. Oče sedanjega Goluchowskega ni bil posebno ponosen na plemstvo in je skrbel, da je sin njegov prišel v dotiko tudi z meščanskimi krogi. Zatrjeval je vedno, da se Poljaki morejo vzdržati le pod avstrijsko vlado. V tem avstrijskem duhu je odgojil tudi svojega sinu.

Agenor Goluchowski je po dovršenih šolah vstopil

v diplomatsko službo. Služboval je v Londonu, Parizu in Bukureštu. V Parizu se je bil oženil s princezinjo Murat. Ko je bilo zadnji pot izpraznjeno mesto veleposlaništva v Parizu, se je potegoval za to mesto, a ga ni dobil. Za to je zapustil diplomatsko službo in se naselil na svojem posestvu v Galiciji. Jel se je hitro pečati z notranjimi političnimi vprašanji. Mislilo se je, da se bode dal voliti v državni in deželni zbor, da bode še igral važno vlogo v notranji avstrijski politiki, kakor jo je oče njegov. Ko je bil lani cesar ob razstavi v Levovu, se mu grof Goluchowski ni predstavil v poslaniški uniformi, kakor drugi plemenitaši, ki imajo kaka dostojanstva, temveč v poljski narodni noši, o čemur se je mnogo govorilo. Grof Kalnoky sam ga je priporočil za svojega naslednika in te dni je imenovan ministrom vnanjih stvari. Nadejamo se, da se mu posreči Avstriji ohraniti mir, kakor se je grofu Kalnokyju. Goluchowski je sicer Poljak, a ne spada mej tiste, ki teže po obnovljenji Poljske in zatorej tudi Rusija ne bode imela povoda, da bi vanj ne imela zaupanja. Pod Aleksandrom III. bi pač bila poljska narodnost avstrijskega ministra vnanjih stvari utegnila Rusiji biti v izpodtikljej, a pod Nikolajem II. se pa tega ni bati. Vnanja politika se z spremeno ministra vnanjih stvari ne bode premenila in vodila je bode tudi nadaljnja želja, naši državi ohraniti trajni mir.

Politični pregled.

Važna razsodba. — C. kr. okrožno sodišče v Gorici je bilo naložilo uredniku Andreju Gabrščeku plačilo 87 gld. za italijanski prevod slovenskih obtožnic, katere je bil isti vložil proti A. m., Obizziju in Likarju. Proti temu naložilo je vložil g. Gabršček utok na višje deželno sodišče v Trstu, dokazivši, da prevod ni bil potreben, ni zakonit. Zakonit ni bil, ker ste bili obtožnici spisani v slovenskem jeziku, ki je jezik velike večine prebivalstva in ker vendar ne gre, da bi sodišča na naše stroške prevajale slovenske vloge na laški jezik, prevod pa je bil tudi nepotreben, ker so bili tožnik in obtoženci Slovenci. Kdor je torej prevode naročil, ta naj jih plača! Višje deželno sodišče je ugodilo utoku urednika Gabrščeka. Utemeljuje svoj odlok z dne 11. aprila t. l. št. 1480 pravi višje deželno sodišče med drugim, da po § 100 k. p. r. je dolžnost preiskovalnemu sodniku, dati prevesti po zapriseženem zvedencu spise, sestavljene v jeziku, ki ni v rabi pri sodišči. Oziraje se pa na to, da ste obe zatožnici sestavljeni v slovenskem jeziku, tedaj v jeziku, pripoznanem v Gorici kot deželni jezik, je bilo pritožniku na svobodno voljo sestaviti obtožnici v tem jeziku, ne da bi moral pridejati italijanski prevod. Zbok tega tudi ni dolžan trpeti stroškov za prevod. Ta razsodba višjega deželnega sodišča tržaškega je velike načelne važnosti, kajti po istej je slovenski jezik slovesnim načinom pripoznan deželnim jezikom — jezikom torej, ki sme pri sodiščih zahtevati popolna in z italijanskim jezikom jednaka prava!

Premembe na Dunaji. — Od volitve podžupanove do volitve osmih svetnikov v mestni svet so se razmere na Dunaji precej ugodnejše zasukale za protisemite. Pri volitvi podžupana je bil pri prvi volitvi celo voljen liberallec dr. Richter z jednim glasom večine, in je Lueger potem izvoljen jedino zato, ker noben liberallec prevzeti ni hotel. Pri volitvi mestnih svetnikov pa so zmagali protisemitje že pri prvi volitvi, le za jeden mandat je bila ožja volitev mej dvema protisemitoma in so liberalci preprečili, da jim ni po volji. Steiner ni prišel v